

POSTANOWIENIE

30 sierpnia 2023 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Monika Koba

na posiedzeniu niejawnym 30 sierpnia 2023 r. w Warszawie

w sprawie z powództwa R.C.

przeciwko Bankowi spółce akcyjnej w W.

o zapłatę,

na skutek skargi kasacyjnej Banku spółki akcyjnej w W.

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Łodzi

z 31 marca 2022 r., I ACa 898/21,

1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,

2) zasądza od pozwanego na rzecz powoda kwotę 5400 (pięć tysięcy czterysta) złotych wraz z odsetkami, w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia pozwanemu postanowienia Sądu Najwyższego z 30 sierpnia 2023 r. - tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 15 kwietnia 2021 r. Sąd Okręgowy w Piotrkowie Trybunalskim zasądził od pozwanego Banku spółki akcyjnej w W. (dalej: „Bank”) na rzecz powoda R.C. kwotę 527 565, 64 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia

14 sierpnia 2020 r. do dnia zapłaty oraz kwotę 8229, 26 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 16 lutego 2021 r., tytułem zwrotu nienależnego świadczenia w związku ze stwierdzeniem nieważności łączącej strony umowy kredytu indeksowanego do CHF a w pozostałym zakresie oddalił powództwo i orzekł o kosztach postępowania.

Sąd Apelacyjny w Łodzi wyrokiem z 31 marca 2022 r. orzekając na skutek apelacji pozwanego zmienił wyrok Sądu pierwszej instancji w ten tylko sposób, że ustalił, iż stronie pozwanej przysługuje prawo zatrzymania kwoty 300 000 zł, a w pozostałym zakresie apelację oddalił i orzekł o kosztach postępowania apelacyjnego.

Orzeczenie to zostało zaskarżone skargą kasacyjną przez pozwanego. Skarżący we wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania powołał się na przesłankę z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.

Zdaniem skarżącego skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona bowiem Sąd Apelacyjny błędnie stanął na stanowisku, że łącząca strony umowa o kredyt jest nieważna i uznał za konieczne zwrot wpłaconych przez powoda środków na rzecz Banku, co skutkowało oddaleniem apelacji w oparciu o założenie, że postanowienia umowne są abuzywne w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c., a jednocześnie po ich eliminacji nie jest możliwe dalsze wykonywanie umowy, w sytuacji gdy postanowienia umowy nie stanowią postanowień abuzywnych bowiem:

- stanowią przedmiot głównego świadczenia stron i zostały sformułowane jednoznacznie zawierają bowiem określenie sposobu dokonywania przeliczeń na potrzeby indeksacji, szczególnie, że sposób ustalenia kursów tabeli walut nie jest informacją istotną dla konsumenta z punktu widzenia przedmiotu umowy kredytu i nie powinny być one w ogóle badane pod kątem abuzywności;

- zostały indywidualnie uzgodnione pomiędzy stronami, zaś powód miał możliwość negocjowania szczegółowych warunków umowy bez żadnych ograniczeń i działał świadomie, będąc jednocześnie należycie informowany o ryzyku związanym z zaciąganiem zobowiązania indeksowanego kursem waluty obcej;

- Bank nie ustalał kursów walut na potrzeby tabeli kursowej w sposób dowolny, a publikowane tam kursy miały charakter rynkowy (do wykazania czego miał prowadzić pominięty przez Sądy obu instancji wniosek pozwanego o dopuszczenie i przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego), co w powiązaniu z akceptacją przez powoda ryzyka kursowego nie pozwala na przyjęcie założenia, że kwestionowane przez niego postanowienia są sprzeczne z dobrymi obyczajami oraz w sposób obiektywny naruszają interesy kredytobiorcy.

Ponadto, nawet w przypadku hipotetycznego uznania, że postanowienia umowy kredytu są abuzywne i w konsekwencji nie wiążą powoda to w dalszym ciągu nie zachodzą podstawy do uznania umowy za nieważną, bowiem:

- w świetle wyroku TSUE z 29 kwietnia 2021 r. (C – 19/20) oczywiste jest, że dopuszczalna była zmiana tego warunku i pozostawienie umowy w mocy;

- uzupełnienie warunku bez zmiany jego istoty pozostaje oczywiście możliwe, bowiem wykorzystanie w tym celu jakiegokolwiek kursu waluty ustalonego obiektywnie i bez wpływu którejkolwiek ze stron umowy, pozwoliłoby na zachowanie istoty tego warunku w postaci powiązania zobowiązania z kursem waluty obcej (CHF), szczególnie w świetle wcześniejszego orzecznictwa Sądu Najwyższego, z którego jednoznacznie wynika, że w przypadku mechanizmu indeksacji, za abuzywne mogą być uznane wyłącznie postanowienia odsyłające do stosowania ustalonych przez banki tabel kursowych, lecz nie postanowienia wprowadzające sam mechanizm indeksacji, który jako taki pozostaje zgodny z przepisami powszechnie obowiązującego prawa.

O oczywistości skargi świadczy także błędne uznanie, że łącząca strony umowa kredytowa jest nieważna, z uwagi na rzekomo decydujące znaczenie w tym zakresie stanowiska kredytobiorcy, który domagał się stwierdzenia nieważności umowy kredytowej, a nie w oparciu o kryteria obiektywne, w sytuacji, gdy zgodnie z wyrokami TSUE z 29 kwietnia 2021 r. (C – 19/20) i z 2 września 2021 r. (C – 932/19) unieważnienie umowy w postępowaniu głównym nie może zależeć od wyraźnego żądania konsumentów, lecz wynika z wyraźnego zastosowania przez sąd krajowy kryteriów ustanowionych na mocy prawa krajowego. W konsekwencji nie jest dopuszczalne, aby sytuacja jednej ze stron umowy mogła być uznana w

prawie krajowym za rozstrzygające kryterium dotyczące przyszłego losu umowy, a stanowisko kredytobiorcy nie może mieć decydującego znaczenia.

Powód w odpowiedzi na skargę kasacyjną wniósł o odmowę przyjęcia jej do rozpoznania i zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia, którego rozpoznanie przez Sąd Najwyższy musi być uzasadnione względami o szczególnej doniosłości, wykraczającymi poza indywidualny interes skarżącego, a mającymi swoje źródło w interesie publicznym. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Sąd Najwyższy w ramach przedsądu bada tylko wskazane w skardze kasacyjnej okoliczności uzasadniające jej przyjęcie do rozpoznania, a nie podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie. Cel wymagania określonego w art. 398⁴ § 2 k.p.c. może być osiągnięty tylko przez powołanie i uzasadnienie istnienia przesłanek o charakterze publicznoprawnym, które będą mogły stanowić podstawę oceny skargi kasacyjnej pod kątem przyjęcia jej do rozpoznania.

Zgodnie z utrwalonym stanowiskiem Sądu Najwyższego przez oczywistą zasadność skargi kasacyjnej (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.) należy rozumieć sytuację, w której skarga jest uzasadniona w sposób ewidentny, wskazując na rażące i poważne uchybienia zaskarżonego orzeczenia, które są możliwe do stwierdzenia bez konieczności prowadzenia bardziej złożonych rozumowań. Jedynie w takim wypadku możliwa jest kontrola prawomocnego orzeczenia sądu drugiej instancji w postępowaniu kasacyjnym. Obciążenie go oczywistą i istotną wadą wskazuje, że usunięcie tego orzeczenia z obrotu leży w interesie publicznym – a tym samym, że może dojść do realizacji celu skargi kasacyjnej, jako nadzwyczajnego środka zaskarżenia (tak np. Sąd Najwyższy w postanowieniach z 10 kwietnia 2013 r., III CSK 67/13, niepubl. i z 29 września 2017 r., V CSK 162/17, niepubl.). Przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu

prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia (zob. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z 8 października 2015 r., IV CSK 189/15, niepubl. i przywołane tam orzecznictwo).

Sytuacja taka w analizowanej sprawie nie zachodzi. Z poczynionych w sprawie ustaleń faktycznych – wiążących Sąd Najwyższy w postępowaniu kasacyjnym (art. 398³ § 3 i 398¹³ § 2 k.p.c.) - wynika, że umowa została oparta na stosowanym przez pozwanego wzorze i nie było możliwości wprowadzania do niego zmian, powód nie został w sposób wyczerpujący i zrozumiały poinformowany o skutkach, które wiążą się z mechanizmem indeksacji i ryzykiem związanym z zaciągnięciem kredytu w walucie obcej, a umowa nie określała żadnych kryteriów ustalania przez Bank kursu CHF. Powód nie udzielił przy tym następco „świadomej, wyraźnej i wolnej zgody” na abuzywne postanowienia i nie przywrócił im jednostronnie skuteczności. Tego rodzaju stany faktyczne były już poddawane ocenie prawnej w orzecznictwie Sądu Najwyższego, a kierunek ich rozstrzygnięcia odpowiada stanowisku zajętemu przez Sady obu instancji, co wyklucza zakwalifikowanie skargi kasacyjnej jako oczywiście uzasadnionej.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjęto, że wymóg by warunek umowny był wyrażony prostym i zrozumiałym językiem (art. 4 ust. 2 Dyrektywy) obejmuje nie tylko to by był on zrozumiały dla konsumenta z gramatycznego (językowego) punktu widzenia, ale także by umowa przedstawiała w sposób przejrzysty konkretne działania mechanizmu wymiany waluty obcej, do którego odnosi się ów warunek, a także związek między tym mechanizmem a mechanizmem przewidzianym w innych warunkach dotyczących uruchomienia kredytu, tak by konsument był w stanie oszacować, w oparciu o jednoznaczne i zrozumiałe kryteria, wpływające dla niego z tej umowy konsekwencje ekonomiczne (zob. m.in. wyroki TSUE z 20 września 2017 r., C 186/16, R. P. Andriciuć i in. przeciwko Banca Românească SA; z 30 kwietnia 2014 r., C 26-13, Árpád Kásler, Hajnalka Káslerné Rábai przeciwko OTP Jelzálogbank Zrt; z 20 września 2018 r., C-51/17 OTP Bank Nyrt. I OTP Faktoring Követeléskezelő Zrt. Przeciwko Teréz Ilyés i Emilowi Kissowi; z 14 marca 2019 r., C-118/17, Dunai przeciwko ERSTE Bank Hungary Zrt.; z 10 czerwca 2021 r., C-776/19-782/19 VB i

inni przeciwko BNP Paribas Personal Finance SA oraz AV i in. przeciwko BNP Paribas Personal Finance SA, Procureur de la République oraz wyroki Sądu Najwyższego z 24 czerwca 2022 r., II CSKP 10/22, niepubl.; i z 13 maja 2022 r., II CSKP 405/22, niepubl.).

W ugruntowanym orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się także, że klauzula pozwalająca na pełną swobodę decyzyjną banku przy kształtowaniu kursu waluty obcej jest klauzulą niedozwoloną, kształtując prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (zob. m.in. wyroki Sądu Najwyższego z 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14, OSNC 2016, nr 11, poz. 134; z 8 września 2016 r., II CSK 750/15, niepubl.; z 1 marca 2017 r., IV CSK 285/16, niepubl.; z 19 września 2018 r., I CNP 39/17, niepubl.; z 24 października 2018 r., II CSK 632/17, niepubl.; z 13 grudnia 2018 r., V CSK 559/17, niepubl.; z 27 lutego 2019 r., II CSK 19/18, niepubl.; z 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17, OSP 2019, z. 12, poz. 115; z 9 maja 2019 r., I CSK 242/18, niepubl.; z 29 października 2019 r., IV CSK 309/18, OSNC 2020 r., nr 7-8, poz. 64; z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, Glosa 2020, nr 4, s. 67 i n.; z 30 września 2020 r., I CSK 556/18, niepubl.; i z 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22, niepubl.).

Wyjaśniono także, że bez znaczenia jest to, w jaki sposób Bank rzeczywiście stosował abuzywne postanowienia umowne, w szczególności czy przynosiły mu one nieuzasadnione korzyści i czy opierał się na powszechnej i utrwalonej praktyce bankowej. O tym bowiem czy postanowienie jest niedozwolone decydują okoliczności z chwili zawarcia umowy. Dla oceny abuzywności postanowień umownych nie ma znaczenia przyczyna zawarcia przez powoda umowy, sposób jej wykonywania czy interes Banku, który w relacji z konsumentem stosował klauzule niedozwolone (zob. m.in. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 20 czerwca 2018 r., III CZP 29/17, OSNC 2019, nr 1, poz. 2 oraz orzecznictwo TSUE przytoczone w jej uzasadnieniu).

Stwierdzono również, że w przypadku, gdy eliminacja niedozwolonego postanowienia umownego doprowadzi do takiej deformacji umowy, że na podstawie pozostałej jej treści nie da się odtworzyć praw i obowiązków stron, to nie można przyjąć, że strony są związane pozostałą częścią umowy (zob. m.in. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 7 maja 2021 r., III CZP 6/21 oraz

wyroki Sądu Najwyższego z 1 marca 2017 r., IV CSK 285/16 oraz z 24 października 2018 r., II CSK 632/17). Umowa będzie dotknięta nieważnością, gdy bez abuzywnych postanowień jej obowiązywanie nie jest możliwe w świetle prawa krajowego i nie zaszyły przesłanki umożliwiające zastosowanie regulacji zastępczej, a konsument postanowień abuzywnych nie potwierdził, nie udzielając następczo świadomej i wolnej zgody na te klauzule i tym samym odmawiając przywrócenia im skuteczności z mocą wsteczną (zob. m.in. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 7 maja 2021 r., III CZP 6/21 oraz wyroki Sądu Najwyższego z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18 i z 16 września 2021 r., I CSKP 166/21).

Co do zasady, jeżeli sąd stwierdzi niedozwolony charakter określonego postanowienia umownego, to przyjmując jego bezskuteczność nie może uzupełnić umowy przez zmianę treści abuzywnego postanowienia. Takie uprawnienie mogłoby bowiem zagrażać realizacji długoterminowego celu ustanowionego w art. 7 Dyrektywy, prowadząc do wyeliminowania zniechęcającego skutku wywieranego na przedsiębiorców przez zwykły brak stosowania takich warunków wobec konsumentów. Ustalenie nieważności umowy mieści się w zakresie sankcji, które przewiduje Dyrektywa w związku z wykorzystywaniem przez Bank nieuczciwych postanowień umownych z uwzględnieniem osiągnięcia skutku prewencyjnego czyli zniechęcenia przedsiębiorców do wykorzystywania w zawieranych umowach niekorzystnych postanowień umownych (zob. m.in. wyroki TSUE z 14 czerwca 2012 r., C-618/10 Banco Español de Crédito SA; z 30 kwietnia 2014 r., C 26-13, Árpád Kásler, Hajnalka Káslernè Rábai przeciwko OTP Jelzálogbank Zrt; z 26 marca 2019 r., C-70/17 i C-179/17, Abanca Corporación Bancaria SA i Bankia SA z 8 września 2022 r., w sprawach połączonych od C-80/21 do C-82/21, D.B.P. Crédit hypothécaire libellé en devises étrangères oraz wyrok Sądu Najwyższego z 27 listopada 2019 r., II CSK 483/18).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjęto także, że w odniesieniu do klauzul walutowych nie jest wystarczające deklaratywne oświadczenie przez konsumenta, że został poinformowany o ryzyku walutowym i akceptuje to ryzyko, a ciężar udowodnienia, że konsument otrzymał niezbędne informacje spoczywa na przedsiębiorcy. Formalne poinformowanie o ryzyku walutowym nie jest

wystarczające do uznania, że klauzula określająca główne świadczenia stron została wyrażona jasno i jednoznacznie (zob. m.in. wyroki TSUE z 10 czerwca 2021 r., C-776/19-782/19 VB i inni przeciwko BNP Paribas Personal Finance SA oraz AV i in. przeciwko BNP Paribas Personal Finance SA, Procureur de la République; z 20 września 2018 r., C-51/17 OTP Bank Nyrt. I OTP Faktoring Követeléskezelő Zrt. przeciwko Teréz Ilyés i Emilowi Kissowi; z 20 września 2017 r., C-186/16 R. P. Andriciuc i in. przeciwko Banca Românească SA; oraz wyroki Sądu Najwyższego z 27 listopada 2019 r., II CSK 483/18, niepubl., z 24 lutego 2022 r., II CSKP 45/22.; z 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22, niepubl.).

W konsekwencji wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania, w konfrontacji z motywami zaskarżonego orzeczenia, nie wykazuje tezy, że przy jego ferowaniu popełniono uchybienia w zakresie stosowania i wykładni prawa, które miały charakter kwalifikowany i nie podlegały różnym ocenom. Stanowisko zajęte przez Sąd Apelacyjny odpowiada bowiem dominującemu stanowisku przyjętemu w orzecznictwie Sądu Najwyższego w sprawach kredytów indeksowanych do franka szwajcarskiego, co wyklucza uznanie skargi za oczywiście uzasadnioną w przyjętym w orzecznictwie rozumieniu tego pojęcia.

Z tych względów, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, nie znajdując też okoliczności, które w ramach przedsądu jest obowiązany brać pod uwagę z urzędu.

O kosztach postępowania kasacyjnego Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 98 § 3, art. 98 § 1¹ k.p.c., art. 99 w zw. z art. 391 § 1 i w zw. z art. 398²¹ k.p.c., a także § 2 pkt 7 w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (tekst. jedn. Dz.U. z 2018 r., poz. 265).

[A.T.]

[ms]

